

Làng tôi và huyện tôi ở Thuận Hải

Tên: Nguyễn Quốc Phi

Thôn: 7913; Tên: 432; 25 Tháng 8 Năm: 2010 21:18

An Lộc, một địa danh thuộc vùng đất Chư Chư, xã Trại S, quận Trại Phong, tỉnh Quảng Trị

Theo cách nghĩ thông thường thì cái gì cũng phai nhạt theo thời gian, chẳng hạn mỗi chuyến đi du lịch, có rất nhiều đi du lịch nhưng không đi đâu xa, dù cho thời gian và hoàn cảnh đi thay xoay chiều xuôi ngược, nhất là khi nó đi vào ký ức của ta thì trong lòng, với tôi đó là những kỷ niệm thiên nhiên đi du lịch là vui buồn hay chua xót, vậy thì ngôi làng nơi gia đình tôi đã trải qua bao nhiêu đi và đến thì tôi sinh ra, lớn lên rồi cũng đi xa, dù thời gian đi về làng rất ít so với tôi đi, mà tôi là người luôn canh cánh bên lòng chẳng người ngoài thì nghĩ.

Thật khó để ghi lại thì cho rõ nét về quê hương tôi, trong trí tưởng tượng của người viết thì đó là một ngôi làng tuy nhỏ nhưng xinh xắn, có thể chắc chắn là căn bản, nên vậy sau dù qua bao nhiêu, biết bao nhiêu kẻ thăng trầm thì hình thái làng quê còn giữ được như vậy.

Đến tuổi học chiêng bóng, đã đi đây đó khắp miền đất nước, đã đi về các nơi vẫn thế, thời gian trôi nhanh tác nghiệp của làng quê, đi đâu cũng không thấy ngôi làng nào giống làng của tôi, cũng học trò ngoài sáu mươi quy tụ để nhàn nhàn làm bài luận văn về ngôi làng của chính mình, nơi đó tôi đã sinh ra, nơi đó tôi có những ngày tuổi thơ vui buồn, có cả khổ đau không thể phai mờ trong tiềm thức.

An Lộc, một địa danh thuộc vùng đất Chư Chư, xã Trại S, quận Trại Phong, tỉnh Quảng Trị, làng tôi hiện hòa nhập sau lũy tre xanh, những con đường cái nằm ngang, đường đi nằm dọc, chia ra thành từng khu ruộng, xóm, nhà này nhà kia trên những mảnh đất rộng rãi tích tụ nhưng không khác nhau lắm, đi lên đi xuống, đi qua, đi về một vòng quay thì ta có thể phỏng đoán rằng những bậc khai canh khai khẩn nào đã dùng trí tuệ và hình thức để vẽ ra ngay từ những ngày đầu đến nay canh tác như thế này đây.

Làng tôi và i huy n tho i Th n đá

Tác Giả: Tr n Qu c Phi t

Thứ Tư:, 25 Tháng 8 Năm 2010 21:18

Làng tôi không có cây đa cao ng t t ng xanh, không có con sông xanh l l ng v n quanh, nh ng có cái dáng đ p thu n túy Vi t Nam v i lũy tre làng, ru ng v n, ao cá, mái tranh v i khói lam chi u nh nhàng ùn lên êm đ m theo cánh gió lay đ ng ng n cau c nh nh ng mái nhà dân gi r i tàn phai nh t nhòa trong bóng hoàng hôn.

Ngôi làng th t g n gàng, theo s đ ng n p, nhà tr c, nhà sau, s p x p theo t ng xóm, nh ng con đ ng đ c ngay th ng đi g a hai hàng tre c a các v n hai bên, bóng tre mát đ u dàng, có th nghe đâu đó ti ng chim hót trên cành hay ti ng k o k t ch m vào nhau c a nh ng cây tre già chênh bóng.

Nh ng con đ ng làng quê tôi không mang tên danh nhân hay s m c, cái tên đó có t lâu, cũng không nghe ai k l i là đ c đ t ra khi nào, có th suy đoán là nh ng cái tên đ c g i theo cách hình thành, theo đ i th ho c m c đích nh đ ng Đ ng, đ ng B t, đ ng B n, đ ng Quan, đ ng Ki t, t t c đ u đ c đ p ngay th ng, đ c tu b hàng năm, đ c bi t vào nh ng đ p có t l , mà nh t là ngày T t âm l ch.

Theo cách hi u c a ng i vi t bài này thì ngoài nh ng con đ ng xóm n m trong làng, tr c làng có hai con đ ng ngang l n trên cùng g n bìa làng là đ ng B t, đây là đ ng dân làng đ p lên, đ c tu b h ng năm tr thành l n nên m i có tên đ ng B t, theo th ng Qu ng Tr ch b t có nghĩa là đ p.

Con đ ng song song v i đ ng B t, cũng ch y t đ u Đông đ n đ u Tây theo b dài làng là đ ng B n, nghe nói r ng h ng năm đ n mùa g t có nh ng nhóm th g t t nh ng n i khác đ n g t thuê, đi thuê ng i g t t ng nhóm nh v y, g i là kêu “b n c t”, cho nên m i có tên đ ng B n, con đ ng nay cũng là n i đi l i trong vùng và ph c n, không đi xuyên qua làng.

Ba con đ ng n i t đ ng B n lên đ ng B t, m t gi a và hai hai đ u r t cân đ i đ u đ c g i tên là đ ng Đ ng , theo th t Đông, Tây và Gi a theo ti ng đ a ph ng thì đ ng có nghĩa là đ c, theo cách phát âm thiên v đ u n ng đ c bi t c a Qu ng Tr , nh v y g i đ ng thành đ ng lâu ngày thành quen .

Nh ng con đ ng tr c làng, trong làng đã nói đ n, đ i u đang th c m c là còn m t con đ ng khác, cũng ch y song song v i hai con đ ng chính tr c làng là đ ng B t và đ ng B n, con đ òng này có cái tên r t hay là đ ng Quan mà l i n m sau l ng làng, thay vì đ ng cái Quan là con đ ng tr ng đ i, làng tôi đ u con đ ng Quan đ ng sau, trong lúc trâu bò không đ c leo lên nh ng đ ng chính tr c làng, ch đ c dùng đ ng Ki t và đ ng Quan đ tr v chu ng sau m t ngày cày x i ho c g m c ngoài đ ng.

Làng tôi và sự huy diệt của thôn tôi Thôn đá

Tác Giả: Trán Quác Phiát

Thứ Tư:, 25 Tháng 8 Năm 2010 21:18

Câu hỏi chúng có câu trả lời, xưa bây nay làm, cũ th mà dùng, cũ th mà g, làng tôi ngôi làng thân thiện nghèo nàn đó âm thầm nh ng b c đi theo th i gian, ngày qua ngày, năm qua năm, th h này qua th h khác, phong t c t p quán đ c l u truy n, đó là nét văn hóa đ c thù, tình c m m n mà v i ru ng lúa b tre, c n câu ao cá ng n bèo, c ng rong..

Các c x a nói “nh t c n th , nh c n giang”, làng tôi có cái nh t mà m t cái nh, phía Đông làng giáp xóm Ph ng c a thôn Đ o Đ u, đó là ch C n, ch nh ki u nhà quê, nh ng tên thì n i ti ng trong nh ng l n binh l a, không có sông, thay vào đó hai con khe hai đ u làng - ng i làng tôi g i là “trong”-n c ch y b n mùa, t i cho cánh đ ng lúa t t t i.

Sau l ng làng là rú, không có nh ng lo i cây to l n, ph n nhi u tr m bù và tràm, m t s n ng khoai, đ t rú h u nh toàn cát tr ng nên không thích h p cho nh ng lo i cây khác, ch có th tr ng đ ng li u ho c s u đầu, n u có đ i u ki n k thu t cao ch c là có th tr ng đ c nhi u lo i cây h u ích khác nh ng làng tôi ch a đ c nh v y, cho nên rú khá r ng, đa ph n làm nghĩa đ i cho ng i quá vắng. Bên c nh đó có nh ng đ n cát vàng, dân làng th ng g i “đô g” gi a” đ cao th p tùy năm, tùy mùa theo chi u gió mà xoi ho c b i, vì th đ n cát khá linh ho t v hình th c màu s c.

Tr c làng là đ ng ru ng lúa, chia ra ba lo i: g n trong cùng là ru ng “n y”, k là ru ng sâu, ph n rìa còn l i nh ng vùng đ t cao là ru ng c n, s đ t còn l i g i là n ng. Các lo i ru ng và n ng có công đ ng tr ng t a khác nhau cho t ng lo i n p, lúa, m khoai s n ho c hoa màu.

Ngôi đình làng t a l c trên m t m nh đ t cao n m phía tr c chính gi a làng, n i đó dùng đ h i h p, chung quanh quang v ng, theo nh ng ng i già k l i thì tr c kia đó có lùm cây v i nhi u cây cao b th , t t c đã b tri t h trong cu c chi n ch ng Pháp (45-54).

Hai ngôi nhà th c a hai h Lê, Tr n b th hai đ u, l h n ti n đ ng, tam quan ra phía tr c, tr c kia còn có nhà th h Nguy n, đã b s p đ trong chi n tranh tr c 1954, sau này h Nguy n r t ít dân s , ph n l u l c vào Nam l p nghi p sau 1975, nên bàn th đ c đ t phía đ u Tây c a làng, trên đ t h ng h a c a gia đình h Nguy n.

Theo trong gia ph l u l i, khi t mi n ngoài (Ngh An) vào thì ba v g m ba h Nguy n, Lê, Tr n là ti n khai kh n, h u khai canh c a làng An L u, hi n t i có thêm gia đình h Tr nh, h Tr nh là h “ng ”, b t đ u có t khi ng i i rông coi chùa c a làng, làm nhi m v ông t ,

Làng tôi và huyệ n thôn i Thôn đá

Tác Giả: Trn Qu c Phi t
Thứ Tư:, 25 Tháng 8 Năm 2010 21:18

nhang khói và gi chùa làng, ngôi chùa đã b s p đ theo chi n tranh, ông t h Tr nh tr thành c dân làng t đó.

Khác v i các làng m c mi n Nam, đình làng là n i th th n hoàng, làng An L u c a tôi nói riêng và x tôi nói chung, th n hoàng th trong nghề làng, nghề làng đ c xây c t trang tr ng và uy nghiêm, tr c có ti n s nh, đ nhóm h p, bày bi n l v t, k ti p là chánh đi n n i đ t h ng án, bài v có đ t c phong, ph m tr t c a vua ban.

“Không thiêng ai g i là th n”, theo nh ng câu chuy n truy n kh u thì th n hoàng làng tôi r t linh thiêng, h ng năm, đ c bi t vào ngày đ u năm T t âm l ch, dân làng mang l v t đ n nghề t l th n hoàng tr c, sau đó m i đi t l các nhà th h , vào ngày đ u năm không ph i h nào t l h n y, mà các tr ng t c ph i đi d l t m ng tu i tân niên các v khai kh n c a làng.

T thu nào nghề An L u đã n m trong khu rú phía Tây c a làng, tr c kia r t c kính, sau nh ng cu c chi n tranh dai d ng, kh c li t h h i đi r t nhi u, nay đã đ c xây d ng m i hoàn toàn.

Nghề làng tôi đ c bi t ngoài th cúng th n hoàng, còn th m t v th n khác mà dân làng ai cũng bi t chuy n đó, nh ng th n gì, tên gì thì ng i vi t không n m v ng, ch nghe ng i l n tu i h n nói l i là th n đá, chính ng i vi t không nh ng nghe k t n tai mà còn t ng vài l n đ n thăm th n đá t n m t, câu chuy n đ c k th này.

Vào ngày n có m t ng òi Ph ng S n, là làng n m c nh An L u v phía Tây, cách nhau ch con đ ng d c và b tre, ng i n y đi “d i” cá trên vùng đ t thu c An L u, trong tr i đông l nh bu t anh ta “d i” hoài mà ch ng đ c gì, anh li n kh n c u xin cho “d i” đ c m t ít mang v cho gia đình dùng b a, l n “d i” k đó anh th y n ng tay, m ng th m trong lòng nh ng khi c t lên là m t hòn đá, ném hòn đá đi anh ti p t c, nhi u l n nh v y, cũng ch hòn đá nh tr c, li n mang hòn đá lên b , đ ngay ng n và kh n: n u linh thiêng cho tôi “d i” đ y m t “oi” cá thì s mang v th , ch m t l n “d i” k đó,”oi” cá c a anh đã đ y, vô cùng kinh ng c, anh mang hòn đá v nhà đ lên bàn th , chuy n c n nhang khói.

T ngày th hòn đá trong nhà, làm ăn tr n nên kh m khá, anh li n l p m t bàn th tr c nhà, bàn th quay m t ra h ng đ ng lúa c a làng, trong khi nhà anh càng ngày càng khá gi thì đ ng lúa c a làng năm nào cũng b cháy, có ng i hay chuy n báo ra làng, làng li n đ n th ng l ng th nh hòn đá v th trong nghề, g i là th th n. Đ n nay ng i dân làng v n g i là hòn đá, nh ng nêu quan sát k ta th y đó là m t phù điêu, có l t phù điêu có v bác h c quá nên ít ng i dùng. Nghề Ph ng S n quay m t v h ng Tây, t c làng Linh An, cũng t đó

Làng tôi với huyện thôn tôi Thôn đá

Tác Giả: Trn Qu c Phi t

Thứ Tư: 25 Tháng 8 Năm 2010 21:18

làng Linh An hàng năm bắt hạ hoa, phải đắp mọt gò cao trên gò có “y m” con ngựa sọt mọt yên.

Ngôi vị bài nài đã đôi lần đến thăm phù điêu thôn đá, khá lớn, tượng hình ngựa, đôi điều khốc và hoa văn mang dáng dấp Chăm, mọt cánh tay bắt gãy đứt cọt lọt, lý do nào sẽ nói sau đây.

Trong khi đó, làng An Lộ bị đốt nguyên lai hòn đá nằm trên đất của mình, bèn nhân ngày mùa, Phụng ng Sơn bắt lo gọt lúa, An Lộ bị chốc mọt đất trai tráng kho mọt nh qua cọt p v, khi đi qua con khe là ranh giới hai làng, phù điêu đá thì không cách nào khiêng đi nổi, còn “h” vào mọt ngọt khác nói với mọt ngọt đàn bà Phụng ng Sơn “ch y cá”: “ báo cho dân Phụng ng Sơn biết, An Lộ qua cọt p ta v bên đó, mau mau tọt p c u...”, đất c tin, trai tráng Phụng ng Sơn đất đất ng ch y v, hai bên giành nhau, bắt phân thng bắt, đến nỗi phù điêu đá bắt gãy mọt cánh tay, thôn đá liền “h” lên mà x r ng: “hai làng đất kính trng và yêu quý ta, đất cho công bng t nay mọt bên th vng, mọt bên th xác”, do đó Phụng ng Sơn v n tọt p t c th xác, An Lộ lập bàn th trong nghề làng th vng. T c l c ba năm t th n mọt l n luân phiên, bên này t thì bên kia c ngọt sang đất, với nhng quy đ nh l nghi kieng c có khuôn phép cho nhng ai đất c làng c t đất h u l th n.

Đây không phải là mọt chuyện th cúng mê tín đất đoạn, mà là mọt nét đất văn hóa đất phụng, cho nên nói đến An Lộ và Phụng ng Sơn vùng ch C n mà không nh c đất th n đá theo tôi là mọt thi u sót, sẽ kiến này ch c ch n các nhà nghiên c u r t c n đất n, với kh năng chuyên môn ngh ngh p h có th tìm sâu và biết nh u h n nh v y.

Khi ng i h i t ng đ ghi l i hình nh làng tôi, bao nhiêu k ni m l i quay v nh nh ng đ n phim dĩ vãng, t ngôi đình làng, nghề th th n hoàng, t đ ng h , đất âm h n, nh ng lăng m c các b c khai kh n khai canh, nhà th Công giáo, chùa làng, am mi u, nh ng khu m m dù xa hay m i đất đã và sẽ là di tích đất mãi v sau.

Nh ng đất p ngă n c, m ng khe c ng r nh, nh ng gò đất gi a đất ng, nh ng tên g i t ng khu đất sâu ru ng c n, n ng v n đây đó đất u hi n l i đất y đất trong trí nh đất c dày qua hình nh m a đất m giá nh hay n ng cháy khô c n, gió lào gay g t, hay m a phùn gió b c, l y l i tr n tr t đất ng quê, hay n t n ru ng khô n ng h .

Làng tôi và huyện tôi ở Thôn đá

Tên Gi: Tr n Qu c Phi t

Th: T; 25 Th; ng 8 N; m 2010 21:18

Còn nghe vắng vẻ bên tai tiếng chim sấm ca réo gọi tiếng cao giọng a đám ruộng rộ trổ sau mùa gặt nhúng buồm chi u hè oi oi khô khan, tiếng dế vang vang buồm bình minh hai bên “dòng” ruộng, con cá thia thia sấm bắt dế gỏi lúa trổ đồng đồng, hay vẩy mống cá rô trong ao đầm lầy gió, phớt phớt đôi cánh bèo màu tím nhạt lác bành rung rinh.

Tất cả trên là bức tranh tiếng quát làng tôi trong nỗi nhớ của một người đi lâu sống trên phố xa nhúng trong lòng còn bao khốc khoải luyến luyến, và khi niềm thu tuổi đời thối u, khi tiếng vớ xóm làng dẫu yêu và tất cả thâm tình dẫu kín đáy lòng, dẫu ngôn từ nào cũng không thể diễn đạt cho cùng.